

УДК 334.021.1
JEL: G22
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-288-294>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

©2021 КРИВИЦЬКА О. Р., НОВОСЕЛЕЦЬКА А. О.

УДК 334.021.1
JEL: G22

Кривицька О. Р., Новоселецька А. О. Теоретико-методичні аспекти оцінки управління конкурентоспроможністю страхових компаній

Стаття присвячена розгляду теоретико-методичних аспектів управління конкурентоспроможністю страхових компаній. Відзначено, що страхова діяльність належить до найбільш прибуткових і ризикових видів бізнесу. Останні кілька років спостерігається тенденція до скорочення кількості страхових компаній на страховому ринку, що посилюватиме процеси концентрації, монополізації та конкуренції між потужними гравцями на ринку страхових послуг. За таких умов особливої актуальності та гостроти набуває питання визначення рівня управління конкурентоспроможністю страховиків, а також їх конкурентних переваг і факторів, що формують конкурентну позицію на ринку. Багатогранність поняття й актуалізація дослідження конкурентоспроможності страхових компаній на ринку страхових послуг України, а також значні надбання українських учених у даній сфері визначають необхідність застосування комплексної методики оцінки вказаних процесів. Для аналізу стану конкуренції в певному сегменті ринку запропоновано зосереджуватися на коефіцієнтах концентрації та індексі Герфіндала – Гіршмана. Наступним етапом оцінки є дослідження факторів впливу та їх ранжування за вагомістю впливу на кінцевий результат. Здійснено характеристику кількісних, якісних, матричних і графічних методів, що можуть бути використані в ході оцінки конкурентної позиції, конкурентних переваг і конкурентоспроможності страхової компанії. Як завершальний етап запропоновано аналіз ефективності процесу управління конкурентоспроможністю страховика на основі концепції SIX SIGMA. Зроблено висновок, що управління конкурентоспроможністю страхової компанії є складним процесом, який формується під впливом низки змінюваних і динамічних факторів і компонентів, а також має безліч форм проявів. Саме тому оцінка рівня управління конкурентоспроможністю страхових компаній повинна базуватися як на використанні вже існуючих методик, так і на запровадженні інноваційних підходів до аналізу рівня конкурентних переваг суб'єктів господарювання на страховому ринку України.

Ключові слова: страхова компанія, конкурентоспроможність, концентрація страхового ринку, монополізація страхового ринку, управління конкурентоспроможністю.

Табл.: 1. **Формул:** 3. **Бібл.:** 15.

Кривицька Ольга Романівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, обліку і аудиту, Національний університет «Острозька академія» (вул. Семінарська, 2, Острог, 35800, Україна)

E-mail: olha.kryvytska@oa.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0844-3362>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1944439/olha-kryvytska/>

Новоселецька Анна Олександрівна – викладач кафедри економічної теорії, менеджменту і маркетингу, Національний університет «Острозька академія» (вул. Семінарська, 2, Острог, 35800, Україна)

E-mail: anna.novoseletska@oa.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2992-5237>

UDC 334.021.1
JEL: G22

Kryvytska O. R., Novoseletska A. O. The Theoretical and Methodological Aspects of Assessing the Competitiveness Management of Insurance Companies

The article is concerned with consideration of the theoretical and methodological aspects of the management of competitiveness of insurance companies. It is specified that insurance activity belongs to the most profitable and risky types of business. Over the past few years, there has been a tendency to reduce the number of insurance companies in the insurance market, which will strengthen the processes of concentration, monopolization and competition between powerful players in the insurance market. Under such conditions, the issue of determining the level of competitiveness management of insurers, as well as their competitive advantages and factors that form a competitive position in the market, acquires special relevance and urgency. The versatility of the concept and the actualization of the study of the competitiveness of insurance companies in the insurance market of Ukraine, along with the significant achievements of Ukrainian scholars in this area, determine the need to apply a comprehensive methodology for assessing these processes. To analyze the state of competition in a certain segment of the market, it is proposed to focus on the concentration coefficients and on the Herfindahl-Hirschman Index. The next stage of the assessment is the study of the factors of influence and their ranking by the weight of the impact on the final result. A characterization of the quantitative, qualitative, matrix and graphic methods that can be used in the course of assessing the competitive position, competitive advantages and competitiveness of the insurance company are carried out. As the final stage, an analysis of the efficiency of the insurer's competitiveness management process based on the SIX SIGMA concept is proposed. It is concluded that managing the competitiveness of an insurance company is a complex process that is formed under the influence of a number of changing and dynamic factors and components, and also has immense number of manifestation forms. That is why the assessment of the level of competitiveness management of insurance companies should be based both on the use of existing methodologies and on the introduction of innovative approaches to the analysis of the level of competitive advantages of business entities in the insurance market of Ukraine.

Keywords: insurance company, competitiveness, concentration of the insurance market, monopolization of the insurance market, competitiveness management.

Tabl.: 1. **Formulae:** 3. **Bibl.:** 15.

Kryvytska Olha R. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor, Department of Finance, Accounting and Audit, The National University of Ostroh Academy (2 Seminaraska Str., Ostroh, 35800, Ukraine)

E-mail: olha.kryvytska@oa.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0844-3362>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1944439/olha-kryvytska/>

Novoseletska Anna O. – Lecturer, Department of Economic Theory, Management and Marketing, The National University of Ostroh Academy (2 Seminaraska Str., Ostroh, 35800, Ukraine)

E-mail: anna.novoseletska@oa.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2992-5237>

Страхова діяльність належить до найбільш прибуткових і ризикових видів бізнесу. Останні кілька років спостерігається тенденція до скорочення кількості страхових компаній на страховому ринку, що посилюватиме процеси концентрації, монополізації та конкуренції між потужними гравцями на ринку страхових послуг. За таких умов особливої актуальності та гостроти набуває питання визначення рівня управління конкурентоспроможності страховиків, а також їх конкурентних переваг і факторів, що формують конкурентну позицію на ринку.

Питанням управління конкурентоспроможністю страхових компаній приділялося багато уваги як науковців, так і практиків. Вагомий внесок у дослідження аспектів управління конкурентоспроможністю страхових компаній внесли: М. Арич [1], Ю. Баглюк [2], А. Временко [3], К. Гриценко [4], С. Залюбовська [5] та ін.

Метою дослідження є огляд теоретико-методичних аспектів оцінки конкурентоспроможності страхових компаній.

Багатогранність поняття й актуалізація дослідження конкурентоспроможності страхових компаній на ринку страхових послуг України, а також значні надбання українських вчених у даній сфері визначають необхідність застосування комплексної методики оцінки вказаних процесів.

Детальний аналіз наукових праць дає можливість визначити такі етапи проведення оцінки конкурентоспроможності страхової компанії на страховому ринку України:

- 1) оцінка стану конкуренції в даному сегменті страхового ринку чи регіоні (конкурентного поля, конкурентної ситуації);
- 2) ідентифікація факторів впливу на конкурентоспроможність страхової компанії та їх ранжування;
- 3) оцінка конкурентних переваг, конкурентної позиції та конкурентоспроможності страховика з використанням різного роду інструментарію;
- 4) діагностика ефективності управління конкурентоспроможністю страхової компанії.

Для страхового ринку, як і для будь-якого іншого, рушійною силою розвитку є наявність конкуренції між його суб'єктами, адже лише в конкурентній боротьбі відбувається вдосконалення продукції та послуг, чим і забезпечується якісно вищий рівень задоволення потреб споживачів і функціонування ринку в цілому.

У ході оцінки рівня конкуренції на страховому ринку прийнято використовувати коефіцієнти концентрації та індекс монополізації або ж індекс Герфіндала – Гіршмана. Як додаткові показники можна застосовувати індекс Лінда, коефіцієнт відносної ентропії, коефіцієнт Джині та інші [6, с. 29]. Національ-

ні регулятори ринку страхових послуг України протягом тривалого часу для оцінки рівня конкуренції використовували саме коефіцієнти концентрації й індекс монополізації.

Коефіцієнт концентрації відображає сукупну частку визначеної кількості страховиків на ринку: топ-3, топ-5, топ-10, топ-20, топ-50, топ-100 та топ-200. Для ринку страхових послуг його визначають на базі показника валових страхових премій. Даний індекс служить індикатором для органів державного регулювання щодо концентрації ринкової влади в найбільш впливових гравців ринку. Так, наприклад, у США не припускається зосередження в руках однієї компанії більше 31% страхового ринку, двох – 44%, трьох – 54% [6, с. 29]. Але варто звернути увагу на те, що коефіцієнт концентрації відображає саме сукупну частку певної кількості страхових компаній, «поглинаючи» інформацію щодо розподілу індивідуального впливу конкретних страховиків, тобто для різних структур ринкової влади його значення будуть то-тожними.

Національна офіційна статистика паралельно із коефіцієнтами концентрації відображає динаміку індексу Герфіндала – Гіршмана (ІНН), що має більш загальний характер і розраховується як сума квадратів часток усіх страховиків на ринку. На відміну від вищезгаданих коефіцієнтів, даний індекс враховує коливання структури ринкової влади. Для оцінки рівня монополізації в різних країнах використовуються різні градації (табл. 1).

Таблиця 1

Розмежування рівня монополізації ринку на основі індексу Герфіндала – Гіршмана (ІНН)

Вид ринку	США	Європа	Україна
Низькоконцентрований	До 1500	До 1000	До 1000
Помірноконцентрований	1500–2500	1000–2000	1000–1800
Висококонцентрований	2500 і вище	2000 і вище	1800 і вище

Заслугує на увагу методика градування даного індексу, запропонована науковою групою на чолі з Л. В. Шірінян. Досконало конкурентним вважається ринок при значенні індексу 100 і вище; високонкурентним (з пропорційно розподіленим ринком) – за умови потрапляння в інтервал від 100 до 1000; слабokonкурентним (монополістичним) – у разі перебування показника в межах від 1000 до 2000; з нерозвиненою конкуренцією (олігополістичним) – при $2000 < ІНН \leq 5000$, відповідно у випадку $ІНН > 5000$ ринок слід вважати неконкурентним [7, с. 61]. Також науковці пропонують використовувати в ролі базису для розрахунку індексу монополізації показник валово-

вих страхових виплат. У такому разі індекс Герфіндаля – Гіршмана відобразатиме надійність страхового ринку та служитемо додатковою характеристикою ефективності його функціонування.

Окрім того, згаданими авторами було запропоновано визначати ступінь нерівномірного розподілу ринку за показником конкуренції:

$$(IHH) \text{ є } HHI = [HHI - HHI_{\min}] / HHI_{\min}, \quad (1)$$

де HHI_{\min} – мінімальне значення, яке розраховується за формулою: $HHI_{\min} = 10000 / N$ і відповідає рівномірному розподілу (для фактичної кількості банків чи страхових компаній N), а HHI є фактичним значенням на ринку.

Також, на їхню думку, можна деталізувати ступінь нерівномірного розподілу за кількістю банків (страхових компаній) на ринку:

$$\epsilon HHI = (N - N_{opt}) / N_{opt}, \quad (2)$$

де N_{opt} , яке відповідає рівномірному розподілу гравців на ринку (для фактичного значення показника HHI), визначається як [7, с. 66–67]:

$$N_{opt} = 10000 / HHI. \quad (3)$$

Вартою уваги є і методика Временко Л. В. і Деркач К. І. щодо групування страхових компаній відповідно до розміру зібраних валових страхових премій (за даними порталу «Форіншурер: страхування»). Усі компанії за сумою отриманих валових страхових премій необхідно розмежувати на 4 групи: 1) більше 100 млн грн – великі; 2) 50–100 млн грн – середні; 3) менше 50 млн грн – малі; 4) інші (компанії, які не надають даних «Форіншурер: страхування») [3, с. 360].

Світовий досвід оцінки конкурентного поля страхової компанії та її впливу передбачає проведення незалежного рейтингового оцінювання. Всесвітньовідомими рейтинговими агентствами є Standard&Poor's, Moody's, Duff&Phelps та інші. В Україні існує лише портал «Форіншурер: страхування», який формує рейтинги страхових компаній у розрізі секторів на основі таких показників, як обсяг валових страхових платежів і страхових виплат, обсяг активів, власного капіталу, страхових резервів, рівень виплат тощо. Однак не всі страховики подають свої дані до даного порталу, що обмежує його інформаційні й аналітичні можливості.

Наступним етапом оцінки конкурентоспроможності страховика на страховому ринку є визначення факторів впливу та їх ранжування. Чинники формування та впливу на конкурентоспроможність і конкурентну позицію страхової компанії характеризує Білецький Н. А., виділяючи конкурентоспроможність страхових продуктів, фінансовий стан страховика, ефективність діяльності зі збуту та супроводу страхових продуктів, операційної, інвестиційної діяльності, якість управління, соціальну ефективність, а також імідж страхової компанії [8].

Пристапа Л. А. та Харчук О. Б. розподіляють фактори на внутрішні та зовнішні (фактори мікро- та макросередовища). Внутрішні фактори належать до сфери управління страхової компанії: наявність іноземного капіталу, фінансовий стан страховика, ефективність і диверсифікованість страхового портфеля, цінова та «товарна» політика, якість управління, імідж, використання людського й інтелектуального капіталу, інновацій і сучасних технологій. Зовнішнє середовище формують такі чинники: маркетингова діяльність і комунікація зі споживачами, співпраця зі страховими посередниками, відносини з конкурентами, політика держави. На рівні зовнішнього середовища на конкурентоспроможність страховика впливатимуть соціально-демографічні, економічні, культурні, політичні та інші фактори [9, с. 1203].

Опешко Н. С. на основі факторного аналізу визначає такі найважливіші фактори забезпечення конкурентної позиції та конкурентоспроможності страховика: привабливість страхових послуг, зручність користування послугами, показники входження компанії до міжнародної фінансової групи, кількість скарг, надійність і позиція страховика на ринку, ефективність менеджменту та якість маркетингу страховика [10].

На думку Временко Л. В. і Деркач К. І., важливим фактором забезпечення конкурентоспроможності та конкурентною перевагою страхової компанії є наявність інтелектуального капіталу, який характеризує знання й інтелектуальний потенціал організації, і ключових компетенцій, що є визначальними факторами при формуванні унікальності чи то страхової послуги, чи то страхової компанії в цілому [3].

На основі окресленої сукупності ключових факторів впливу на конкурентоспроможність страхової компанії можна здійснювати її оцінку з визначенням конкурентної позиції та конкурентних переваг даного страховика на страховому ринку.

У ході конкуренції кожен страховик формує свою конкурентну позицію, яка, по-суті, є становищем (місцем), у (на) котрому він перебуває порівняно зі своїми конкурентами. Вирішальний вплив на конкурентну позицію здійснюють конкурентні переваги страхової компанії – ключові особливості послуги чи діяльності, що вирізняють її з-поміж інших і стимулюють споживача до співпраці саме з нею.

Іонін М. Є. для оцінки конкурентної позиції пропонує використання комплексу таких показників, як ділова активність, коефіцієнт навантаження, показник забезпечення власними коштами, резервний леверидж, показник генерування доходів, коефіцієнт ринкового положення та показник витривалості компанії. Своєю чергою, рівень конкурентоспроможності страховика визначатимуть такі індикатори: рівень рентабельності, рівень інноваційної політики, рівень спеціалізації, витрати, рівень стійкості, імідж і від-

носна частка ринку. Значення останніх оцінюються за бальною шкалою, формуючи рейтинговий рівень конкурентоспроможності страхової компанії на страховому ринку [11].

Цікавим є підхід Приступи Л. А. та Харчук О. Б. стосовно визначення ключових детермінантів конкурентних переваг страхової компанії на страховому ринку. До них належать управлінська, продуктова, фінансова, інноваційна, маркетингова, кадрова, організаційно-культурна. Кожна детермінанта враховує певний набір ключових індикаторів, які її визначають. Так, наприклад, управлінська складається з таких компонентів: гнучкість і раціональність організації управління страховою компанією, стиль і методи управління, адаптаційні можливості [9, с. 1203]. Слід розуміти, що управління даними ключовими детермінантами повинно враховувати принцип системності, оскільки всі конкурентні переваги та елементи, що формують конкурентоспроможність страхової компанії на страховому ринку, є взаємопов'язаними.

На думку Залюбовської С. С., для оцінки конкурентоспроможного потенціалу страхової компанії слід визначати коефіцієнти конкурентоспроможності страхової послуги й ефективності страхового портфеля, показник та інтегральний показник конкурентоспроможності. Однак обрахунку даних індикаторів повинен передувати ґрунтовний аналіз потреб споживачів, дій конкурентів, кон'юнктури ринку, можливостей реалізації послуги тощо. Також автор рекомендує поєднувати вказаний комплекс показників із іншими методами визначення конкурентоспроможності страховика [5, с. 30–31].

Даний етап передбачає використання цілого ряду інструментів та методів. Так, вартою уваги є класифікація, запропонована Євтушенко Н. А. та Хоміч Н. О., що систематизує методи оцінки конкурентних переваг і конкурентоспроможності страхової компанії в 4 групи: кількісні, якісні, матричні та графічні [12, с. 16]. Кількісні методи передбачають визначення інтегральних показників на основі вираження певних аспектів конкурентоспроможності в умовних позначеннях (балах чи коефіцієнтах).

До прикладу, Баглюк Ю. Б. пропонує використовувати SPACE-аналіз, що передбачає експертну оцінку ключових показників за обраними критеріями:

- ✦ фінансовий стан страховика (активи, продажі та прибутки);
- ✦ наявність конкурентних переваг (оцінено на основі темпу зростання страхових премій та темпу зростання *Net Investment Income*);
- ✦ привабливість галузі (у ролі показників виступають інвестиційна привабливість ринку, можливість електронних продажів та капіталізація страхового сектора);
- ✦ стабільність сфери страхових послуг (здійснюється аналіз обмеження платоспромож-

ного попиту, фіскального тиску на галузь та конкуренції).

Результатом даного методу є визначення інтегрального показника та побудова вектора розвитку страхової компанії [2].

На основі визначених факторів формування конкурентоспроможності страховика з використанням таксономічного аналізу Опешко Н. С. пропонує здійснювати розрахунок інтегрального показника конкурентоспроможності та розмежування страхових компаній на 3 групи: з низьким, середнім і високим рівнем конкурентоспроможності [13].

Гриценко К. Г. для оцінки конкурентоспроможності страховика вважає за доцільне використовувати методи нечіткої логіки, особливість яких полягає в тому, що частинні критерії та показники конкурентоспроможності є лінгвістичними змінними, які виражаються за допомогою нечітких термів. Дана методика передбачає ряд етапів:

- ✦ визначення факторів впливу (критеріїв) на кінцевий результат, кожен з яких оцінюється на основі комплексу показників;
- ✦ окреслення множин та функцій належності лінгвістичних змінних до нечітких термів;
- ✦ створення нечітких баз знань і налаштування параметрів моделі [14].

Сформована нечітка модель для визначення рівня конкурентоспроможності страхової компанії є комплексною, гнучкою, динамічною, інформативною щодо сильних і слабких сторін страховика, а також дозволяє змінювати набір факторів і правил.

Колектив авторів на чолі із Дьяконовою І. [15] пропонують використовувати інструменти економіко-математичного моделювання для оцінки ефективності діяльності та конкурентоспроможності страхової компанії. Одним із напрямів підвищення конкурентоспроможності страховика є оптимізація набору страхових послуг (оптимізація страхового портфеля), що включає визначення раціонального поєднання окремих видів страхування в портфелі, аналіз платоспроможного попиту на певні види послуг, беручи до уваги обмеження та потреби ринку, вибір оптимального поєднання цін і продажів з урахуванням ринкового попиту.

Науковці для розробки та впровадження економіко-математичної моделі оцінки рівня конкурентоспроможності страхової компанії пропонують використовувати методи лінійного програмування. Фактори моделі поділяються на змінні та умовно-постійні та є кількісними характеристиками діяльності страховика. Вхідними, і в даному випадку змінними моделі, є частки певних страхових послуг у страховому портфелі і-тої компанії, які визначаються не тільки зовнішнім середовищем, але і значною мірою залежать від управлінського рішення. У ролі цільо-

вої функції виступає максимізація рівня конкурентоспроможності, який визначається обсягом конкурентних переваг, спричинених певною комбінацією страхових послуг у страховому портфелі.

Алгоритм розв'язання задачі лінійного програмування за допомогою симплексного методу передбачає здійснення п'яти кроків:

1. Формування опорного плану задачі лінійного програмування шляхом її доведення до канонічної форми та виділення одиначної матриці, яка буде характеризувати основні змінні – початковий еталонний план і відповідне значення цільової функції.
2. Побудова симплекс-таблиці, що відображає формалізацію початкового еталонного плану задачі лінійного програмування.
3. Перевірка еталонного плану на оптимальність за допомогою рейтингів, які мають бути невід'ємними рішеннями задачі лінійного програмування, що передбачає максимізацію цільової функції. Якщо всі оцінки задовольняють умові оптимальності, тоді визначений контрольний план є оптимальним. Якщо хоча б одна з оцінок не задовольняє умовам оптимальності, тоді потрібно переходити до нового довідкового плану або вказувати, що оптимального плану завдання не існує.
4. Перехід до нового опорного плану задачі здійснюється шляхом зміни базису, змінної, що покращує значення цільової функції або погіршує її.
5. Повернення до п. 3 [15, с. 371].

Даний метод кількісної оцінки дає можливість визначити перспективи забезпечення та розвитку конкурентоспроможності страхових компаній на найближче майбутнє.

Наступною групою методів, що можуть бути використані у процесі оцінки конкурентоспроможності страхової компанії, є якісні (SWOT-аналіз, метод експертних оцінок тощо). Особливостями їх застосування є суб'єктивність, гнучкість, висока інформативність, відсутність необхідності формалізації даних у вигляді формул, показників, функцій тощо.

Матричні методи оцінки конкурентоспроможності (матриця Мак-Кінсі, матриця БКГ, Shell matrix, PIMS matrix тощо) передбачають визначення ринкової позиції компанії за допомогою двовимірних таблиць у системі координат на основі маркетингової оцінки їхньої діяльності. Методи достатньо прості та зрозумілі у використанні, однак мають ряд недоліків, наприклад обмежена можливість використання інформації в матриці тощо.

До графічних методів оцінки конкурентоспроможності належать профільний метод, полігон конкурентоспроможності, радіальна діаграма й інші.

Дані методи обмежені у використанні, оскільки дають статичну картину конкурентоспроможності страхової компанії, не відображають вагомість факторів та ін.

У ході дослідження конкурентної позиції, конкурентних переваг і конкурентоспроможності страхової компанії не варто обмежуватись інструментарієм лише певного виду. Адже саме поєднання різного роду методик забезпечить суб'єктів прийняття рішень необхідним масивом інформації.

Невід'ємним етапом визначення рівня конкурентоспроможності страховика на страховому ринку повинен бути аналіз ефективності управління нею, методика якого запропонована Аричем М. І. [1]. Процес оцінки передбачає проходження двох етапів: визначення коефіцієнтів концентрації (частки однієї чи декількох страхових компаній на ринку залежно від суми валових премій, доходів та активів) та індексу Герфіндаля – Гіршмана; розрахунок рівня ефективності управління конкурентоспроможністю страхового ринку з використанням показника рівня сігма (σ) концепції Six Sigma, що визначається виходячи із максимального та середнього значення показника та середньоквадратичного відхилення.

Управління конкурентоспроможністю страховика вважатиметься найбільш ефективним, якщо різниця між максимальним (бажаним) і середнім значенням досліджуваного показника буде рівна 6σ (середньоквадратичним відхиленням). Найнижчим рівнем ефективності є рівень 1σ , за якого неефективність процесу управління становитиме 69%, тоді як найвищий рівень спостерігатиметься при 6σ (неефективність складатиме лише 0,003%) [1].

Методика Six Sigma є новаторською, тому має значні перспективи використання в ході оцінки ефективності управління конкурентоспроможністю страхової компанії на страховому ринку.

ВИСНОВКИ

Управління конкурентоспроможністю страхової компанії є складним процесом, який формується під впливом низки змінних і динамічних факторів і компонентів, а також має безліч форм проявів. Саме тому оцінка рівня управління конкурентоспроможністю страхових компаній повинна базуватися на використанні вже існуючих методик і запровадженні інноваційних підходів до аналізу рівня конкурентних переваг суб'єктів господарювання на страховому ринку України.

Перспективою подальших досліджень має бути розробка методичного підходу до оцінки управління конкурентоспроможністю страхових компаній. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Арич М. І. Оцінка ефективності управління конкурентоспроможністю страхового ринку на основі

- концепції SIX SIGMA. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2019. № 24. С. 22–28. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/29442/1/6.PDF>
2. Баглюк Ю. Б. Стратегічний аналіз страхових компаній України та світу. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 1. С. 52–60. URL: <http://journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/viewFile/1325/1575>
 3. Временко Л. В., Деркач К. І. Сучасні тенденції розвитку конкуренції та монополізації на вітчизняному страховому ринку. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 358–364. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-358-364>
 4. Гриценко К. Г. Метод оцінювання конкурентоспроможності страхових компаній на основі нечіткої логіки. *Фінансовий простір*. 2011. Вип. 1(1). С. 79–84. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/14/11>
 5. Залюбовська С. С. Аналіз конкурентоспроможності страхових компаній – учасниць страхового ринку України. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку і аудиту*. 2015. № 1. С. 29–34.
 6. Журавка О. С., Пахненко О. М., Сухомлин А. А. Дослідження концентрації та конкуренції на страховому ринку України. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2019. № 1. С. 26–35. DOI: [10.21272/1817-9215.2019.1-4](https://doi.org/10.21272/1817-9215.2019.1-4)
 7. Конкурентоспроможність страхового ринку України в умовах активізації глобалізаційних процесів: колективна монографія / за ред. Л. В. Шірінян. Київ: Ліра-К, 2020. 404 с.
 8. Білецький Н. А. Фактори забезпечення конкурентоспроможності страхових компаній // Стратегічні орієнтири. 23.04.2018. <http://libfor.com/index.php?newsid=3174>
 9. Приступа Л. А., Харчук О. Б. Концептуальні засади конкурентоспроможності страхової компанії у сучасному ринковому середовищі. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 1201–1206. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/201.pdf
 10. Опешко Н. С. Оцінка конкурентоспроможності страхових компаній. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. DOI: [10.32702/2307-2105-2019.5.1](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.1)
 11. Іонін М. Є. Параметри оцінки конкурентної позиції страхової компанії. *Фінанси, учет, банки*. 2014. № 1. С. 137–144.
 12. Yevtushenko N. A., Khomich N. O. Features of Competitiveness Assessment for Insurance Business Companies. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2020. № 3. С. 15–20. DOI: [10.31673/2415-8089.2020.031520](https://doi.org/10.31673/2415-8089.2020.031520)
 13. Опешко Н. С. Розробка методичного підходу до прогнозування достатності капіталу страхової компанії. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 9. С. 152–157. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09-1/90.pdf
 14. Гриценко К. Г. Структурний підхід до забезпечення життєздатності системи ризик-менеджменту страхової компанії. *Ефективна економіка*. 2012. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1141>
 15. Dyakonova I., Kravchuk A., Sheliuk A., Haber J. Quantitative Methods Estimation of the Competitiveness of Insurance Companies in the Context of Sustainable Development. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2020. № 3. С. 366–380. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcapt.v3i34.215575>

REFERENCES

- Arych, M. I. "Otsinka efektyvnosti upravlinnia konkurentospromozhnistiu strakhovoho rynku na osnovi kontseptsii SIX SIGMA" [Efficiency Assessment of the Insurance Market Competitiveness Management Based on the SIX SIGMA Concept]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*. 2019. <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/29442/1/6.PDF>
- Bahliuk, Yu. B. "Stratehichnyi analiz strakhovykh kompanii Ukrainy ta svitu" [Strategic Analysis of Insurance Companies in Ukraine and in the World]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya «Ekonomichni nauky»*. 2017. <http://journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/viewFile/1325/1575>
- Biletskyi, N. A. "Faktory zabezpechennia konkurentospromozhnosti strakhovykh kompanii" [Factors for Ensuring the Competitiveness of Insurance Companies]. *Stratehichni oriientyry*. April 23, 2018. <http://libfor.com/index.php?newsid=3174>
- Dyakonova, I. et al. "Quantitative Methods Estimation of the Competitiveness of Insurance Companies in the Context of Sustainable Development". *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii i praktyky*, no. 3 (2020): 366-380. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcapt.v3i34.215575>
- Hrytsenko, K. H. "Metod otsiniuvannia konkurentospromozhnosti strakhovykh kompanii na osnovi nechitkoi lohiky" [Method of Competitiveness Assessment of Insurance Enterprises on the Basis of Fuzzy Logic]. *Finansovyi prostir*. 2011. <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/14/11>
- Hrytsenko, K. H. "Strukturnyi pidkhid do zabezpechennia zhyttiezdatnostisystemy ryzyk-menedzhmentu strakhovoi kompanii" [A Structured Approach to Ensuring the Viability of the System of Risk Management of Insurance Company]. *Efektivna ekonomika*. 2012. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1141>
- Ionin, M. Ye. "Parametry otsinky konkurentnoi pozytsii strakhovoi kompanii" [Valuation Parameters of the Competitive Position of Insurance Companies]. *Fynansy, uchet, banky*, no. 1 (2014): 137-144.
- Konkurentospromozhnist strakhovoho rynku Ukrainy v umovakh aktyvizatsii hlobalizatsiinykh protsesiv* [Competitiveness of the Insurance Market of Ukraine in the Conditions of Intensification of Globalization Processes]. Kyiv: Lira-K, 2020.
- Opeshko, N. S. "Otsinka konkurentospromozhnosti strakhovykh kompanii" [Assessment of Competitiveness of Insurance Companies]. *Efektivna ekonomika*, no. 6 (2019). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.5.1](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.1)
- Opeshko, N. S. "Rozrobka metodychnoho pidkhodu do prognuzuvannia dostatnosti kapitalu strakhovoi kom-

panii" [Development of the Methodological Approach to Forecasting Capital Adequacy of Insurance Company]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*. 2014. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09-1/90.pdf

Prystupa, L. A., and Kharchuk, O. B. "Kontseptualni zasady konkurentospromozhnosti strakhovoi kompanii u suchasnomu rynkovomu seredovyschi" [Conceptual Base of the Insurance Company's Competitiveness in the Modern Market Environment]. *Ekonomika i suspilstvo*. 2017. https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/201.pdf

Vremenko, L. V., and Derkach, K. I. "Suchasni tendentsii rozvytku konkurentsii ta monopolizatsii na vitchyzniano-mu strakhovomu rynku" [The Modern Tendencies of Development of Competition and Monopolization in the National Insurance Market]. *Biznes Inform*, no. 3 (2019): 358-364.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-358-364>
Yevtushenko, N. A., and Khomich, N. O. "Features of Competitiveness Assessment for Insurance Business Companies". *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, no. 3 (2020): 15-20.

DOI: 10.31673/2415-8089.2020.031520
Zaliubovska, S. S. "Analiz konkurentospromozhnosti strakhovykh kompanii - uchasynty strakhovoho rynku Ukrainy" [Analysis of the Competitive Capacities of Companies Participating in the Insurance Market]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii statystyky, obliku i audytu*, no. 1 (2015): 29-34.

Zhuravka, O. S., Pakhnenko, O. M., and Sukhomlyn, A. A. "Doslidzhennia kontsentratsii ta konkurentsii na strakhovomu rynku Ukrainy" [Study of Concentration and Competition in the Insurance Market of Ukraine]. *Visnyk SumDU. Seriya «Ekonomika»*, no. 1 (2019): 26-35.
DOI: 10.21272/1817-9215.2019.1-4

УДК 658:005.7

JEL: L53; M11; M21

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-294-300>

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

©2021 БЕЛОБОРОДОВА М. В., ЗАЙЧЕНКО К. М.

УДК 658:005.7

JEL: L53; M11; M21

Белобородова М. В., Зайченко К. М. Підвищення ефективності діяльності підприємства на основі управління бізнес-процесами

У статті наведено ключові підходи до визначення поняття ефективності підприємства. Одним із них є запровадження процесного підходу та оптимізації виробничих бізнес-процесів. Мета статті полягає в теоретичному дослідженні та комплексному визначенні бізнес-процесів підприємства, які підлягають оптимізації, для підвищення його ефективності. Методологічний інструментарій дослідження склали такі методи, як ретроспективний аналіз, синтез, критичний аналіз, метод узагальнення. У сучасних економічних умовах розвитку підприємств є об'єктивні причини, що обґрунтовують необхідність переходу до застосування процесного підходу в управлінні. Підприємство, що застосовує процесний підхід до організації управління бізнес-середовищем, значно підвищує ефективність господарської діяльності. Господарська діяльність сприймається як сукупність бізнес-процесів, яка має на меті реалізацію місії та цілей підприємства. Встановлено, що управління бізнес-процесами є певною системою розробки та реалізації управлінських рішень щодо забезпечення високого рівня ефективності, що відображається в результатах діяльності підприємства. Доведено, що оптимізація бізнес-процесів підприємства є дієвим інструментом забезпечення ефективності діяльності та реалізації потенціалу підприємства в сучасних умовах невизначеності, а також сприяє збільшенню прибутку та зростанню продуктивності, зниженню витрат, поліпшенню якості продуктів або послуг, підвищує їхню відповідність потребам клієнтів та споживачів. Для максимальної якості бізнес-процесів на підприємстві необхідно використовувати методи оптимізації, які дозволять встановити баланс між задоволенням споживачів і конкуруючими силами ринку, з одного боку, і показниками ефективності бізнесу – з іншого. Перспективною подальших досліджень у цьому напрямку є стратегування діяльності підприємств на основі процесного підходу.

Ключові слова: ефективність, оптимізація, бізнес-процес, підприємство, критерій.

Табл.: 1. **Бібл.:** 13.

Белобородова Марія Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)

E-mail: mariabeloborodova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8329-7679>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/4202803/mariia-bieloborodova/>

Зайченко Катерина Миколаївна – магістрантка, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (просп. Дмитра Яворницького, 19, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: zaychkatya@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8536-7957>

UDC 658:005.7

JEL: L53; M11; M21

Beloborodova M. V., Zaichenko K. M. Improving the Efficiency of Enterprise on the Basis of Management of Business Processes

The article provides key approaches to determining the concept of enterprise efficiency. One of them is the introduction of a process approach and optimization of production business processes. The purpose of the article is the theoretical studying and comprehensive determining the business processes of the enterprise to be optimized to increase its efficiency. The methodological instrumentarium of the study were methods such as retrospective analysis, synthesis, critical